

HAYVAN BESLEME İLKELERİ

Baklagil Tohumları

(Bakla, bezelye, börölce, fiğ, soya burçak vb.)

- Enerji ve proteince zengindirler,
- Birçoğu insan gıdası olarak da kullanılır.
- % 20-35 arasında ham protein içerirler.
- Metiyonin sınırlayıcı amino asittir.
- Bazıları alkaloid ve glikozid maddeleri içerebilirler.
- Potasyum ve fosfor bakımından zengin, kalsiyum bakımından daha azdır.

Yağlı Tohumlar ve Meyveleri

(Ayçiçeği, aspir, pamuk, susam, kolza, keten, kenevir, haşhaş vb.)

- Aslında bitkisel yağ elde etmek için yetiştirilirler.
- Yağ düzeyleri yüksek olduğundan kullanımına dikkat etmek gerekir.

Tam Yağlı Soya

- Tam yağlı soya en çok kullanılandır.
- Ekstrüzyon yöntemi ile işlenerek antintrisyonel faktörler yok edilmektedir.
- % 19-20 ham yağ, % 35 ham protein, 3500 kcal/kg metabolik enerji içermektedir.

Kök ve Yumru Yemler

Kök Yemler

(Şeker pancarı, hayvan pancarı, tapioka, havuç, şalgam)

- Yüksek oranda su içerirler (%80 ve üzeri)
- Şekerce zengindirler

Pancarlar

- Ruminantların kış beslenmesinde kullanılırlar.
- % 1 ham protein, ruminant için 250 kcal/kg ME içerirler.
- Sığırlarda günde 15 kg kadar, koyunlarda 4-5 kg verilebilir.
- İç ve süt yağını sertleştirici etkileri vardır.
- Mineral ve vitaminlerce fakir, potasyumca iyi durumdadır.

Tapioka

- **Tropik bir kök bitkisidir.**
- **Kanatlılar için 2700-2800 kcal/kg ME,**
- **Ruminantlar için 2700 kcal/kg ME**
- **% 2.5 ham protein içerir.**
- **Mineral ve vitaminlerce çok fakirdir.**
- **İşlenip kurutulduktan sonra karma yeme katılabilir max. %15**
- **Fazlası ishal yapmaktadır.**

Yumru Yemler

(Patates, tatlı patates, yer elması)

- **Kök yemlere göre kuru madde, ham protein ve enerji içerirler.**
- **Nişastaca zengindirler.**
- **Mineral ve vitaminlerce çok yetersizdirler.**
- **Yalnızca tatlı patateste karotin vardır.**

Değirmencilik Kalıntıları

Un Sanayi Kalıntıları

(Kepek, razmol, bonkalite, embriyo)

- Un elde edilecek hammaddeye (buğday, mısır, yulaf, çavdar kepeği gibi) göre isim alırlar.
- Ülkemizde daha çok buğdaydan elde edilirler.
- Kaba kepek, ince kepek, razmol, bonkalite ve embriyo olarak sınıflandırılırlar.
- En kabasından en incesine kadar %12-16 ham protein ve 1800-2600 kcal/ kg metabolik enerji içerirler.
- B grubu vitaminlerince zengindirler.

Nişasta Sanayi Kalıntıları

(Mısır kepeği, mısır gluteni, mısır özü embriyosu, buğday ve patates posası vb.)

- Buğday, mısır, darı, pirinç gibi nişastaca zengin tahıllar ve patates gibi nişastaca zengin yumrulardan nişasta elde edilirken ele geçen artıklardır.
- Bu grubun en değerli üyesi % 50-55 ham protein içeren mısır glutenidir.

Şeker Sanayi Kalıntıları

(Melas, şeker pancarı posası)

Şeker pancarı posası

- **Yaş veya kurutularak süt ve besi hayvanları rasyonlarında kullanılabilir.**
- **Melasla karıştırılarak ta kullanılabilmektedir.**
- **Vitamin ve minerallerce fakir olduğundan desteklemeli Yalancı besi (semirtme)' ye neden olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.**

Melas

- **Koyu kahve veya pekmez renginde, koyu, zor akıcı pekmez kıvamındaki %50'ye varan şeker içeren enerjisi yüksek bir materyaldir.**
- **Pelet bağlayıcı özelliğindedir.**
- **Yemlerde tozuşmayı önler.**
- **Fazla kullanıldığında ishal yapıcı özelliğe sahiptir.**
- **Potasyum, niasin ve pantotenik asitce zengindir.**

Bitkisel ve hayvansal yağlar

- **Karma yemlerde enerji takviyesi amacıyla kullanılırlar.**
- **Bitkisel yağlar (yağlı tohumlardan yağın alınmasıyla elde edilirler), 9000 kcal/kg ME,**
- **Hayvansal yağlar (iç yağı, don yağı vb.), 8000 kcal/kg metabolik enerji içerirler.**
- **Günümüzde karma yem sektöründe daha çok bitkisel yağlar kullanılır.**
- **Hayvansal yağların oda sıcaklığında katı durumda bulunması karma yem ünitesine dahil edilmesi için ısıtılmasını gerektireceğinden çok tercih edilmez.**

Bitkisel Kökenli Protein Kaynakları

Yağlı tohum küspeleri

(Soya, ayçiçeği tohumu, pamuk tohumu, kolza, aspir, susam, yerfıstığı, fındık küspeleri vb.)

Bu grupta yağlı tohumların yağları alındıktan sonra ele geçen proteince zengin kalıntılar (küspeler) bulunur.

Tohumlardan yağ 3 yöntemle alınabilir.

1- Pres yöntemi: Yağlı tohumun adi pres altında sıkıştırılarak yağının çıkarılmasıdır. Küspede %6-10 yağ kalır.

2- Ekspeller yöntemi: Vidalı preslerle yağlı tohumun yağının çıkarılmasıdır. Küspede %2-6 arasında yağ kalır.

3- Ekstraksiyon yöntemi: Önce vidalı preslerle tohumdaki yağ %10'lara, daha sonra kimyasal çözücülerle %1-2'ye kadar düşürülür.

Soya küspesi

- **Genelde % 42-46 arasında değişen yüksek düzeyde ham protein içermektedir.**
- **%5-6 civarında ham selüloz içermektedir.**
- **Metionin amino asidi bakımından yetersizdir.**
- **Kanatlılarda 2400-2500 kcal/kg,**
- **Ruminantlarda ise 2900 kcal/kg metabolik enerji içerir.**
- **Fosforca yeterli, kalsiyumca yetersizdir.**
- **B grubu vitaminlerce zengindir.**

Soya küspesi

- **Çiğ soya ısıtmayla tahrip olan antitripsin faktör, üreaz ve soyin gibi antinutrisyonel faktörler içerir.**
- **Kanatlılar için çok uygun bir yemdir.**
- **Etlik civciv ve piliç karma yemlerinde % 20-40,**
- **Yumurta tavuğu karma yemlerinde ise % 10-25 arasında kullanılabilir.**
- **Fiyatı uygun olduğunda ruminant karma yemlerinde de kullanılabilir.**
- **By-pass protein değerinin yüksek olması ruminantlar için değer taşır.**

Ayçiçeği tohumu küspesi

- **% 28-30 civarında ham protein içerir.**
- **% 20-22 civarında ham selüloz içerir.**
- **Kanatlılar için 1800 kcal/kg,**
- **Ruminantlar için 2300 kcal/kg metabolik enerji içerir.**
- **Lisin ve metionin amino asitleri yetersizdir.**
- **Fosfor ve demirce zengin, kalsiyumca yetersizdir.**
- **İç ve tereyağını yumuşatıcı etkiye sahiptir.**
- **Hayvanlarda tüylere canlılık ve parlaklık kazandırıcı özelliğe sahiptir.**

Pamuk tohumu küspesi

- **% 32-34 ham protein, %13 civarında ham selüloz içerir.**
- **Kanatlılar için 2000 kcal/kg, ruminantlar için 2300 kcal/kg metabolik enerji içerir.**
- **Metionin, lizin ve sistin amino asitlerince yetersizdir.**
- **Fosforca zengin, kalsiyumca fakirdir. A ve E vitaminleri bakımından yeterlidir.**
- **Isıtmayla tahrip olan gossipol adı verilen bir antinutrisyonel madde içerir.**
- **Süt ve besi karma yemlerinde % 30'a kadar kullanılabilir.**
- **% 10 dan' fazlası yumurta sarısı renginin yeşile dönmesine ve yumurtanın beyazında kırmızı lekelerle neden olur.**
- **İç ve tereyağını sertleştirici etkisi vardır.**

Hayvansal Kökenli Protein Kaynakları

Süt ve Süt Ürünleri

(Süt, süt tozu, peynir suyu, peynir suyu proteini vb.)

Mezbaha Kalıntıları

(Et unu, et-kemik unu, tavuk unu, kan unu, tüy unu)

Et-kemik unu

- Et oranı arttıkça ham protein, kemik arttıkça kalsiyum ve fosfor içeriği artar. Vit B12 ce zengindir.
- % 23-28 ham protein, kanatlılar için 2000 kcal/kg ME,
- % 8-10 Ca, % 3-6 P
- Kanatlı yemlerinde % 3-5 kullanım düzeyi

Kan unu

- **% 80-90 ham protein, kanatlılar için 3000 kcal/kg ME içermektedir.**
- **Protein sindirilebilirliği düşüktür.**
- **Kanatlı yemlerinde max. kullanım düzeyi % 4.**

Tavuk unu

- **% 55 ham protein, yağ içeriğine bağlı olarak kanatlılar için 3500-4200 kcal/kg ME**
- **Aynı türdeki hayvan yemlerine katılması yasaktır.**
- **Diğer kanatlı türleri için kullanım düzeyi % 1-3 arasındadır.**

Balık unu

- **Biyolojik değeri yüksek olan % 65 civarında ham protein ve %10 civarında ise ham yağ içermektedir.**
- **Kanatlılar için 2600-2800 kcal/kg ME içermektedir.**
- **% 5-6 Ca, % 3 civarında P içerir.**
- **Amino asitlerce dengeli ve yeterlidir.**
- **A, D ve B12 vitaminlerince zengindir.**
- **Etlik civciv yemlerinde % 3-4, piliç yemlerinde % 1-2 civarında kullanılırken, kesim öncesi yemlerinde kullanılmaz.**
- **Yumurta yemlerinde % 2-3 oranında kullanılabilir. Yüksek oranda kullanılması et ve yumurtada balık kokusuna neden olur.**

Mineral yemler

Mermer tozu-Kireç taşı

- **% 36 kalsiyum içerir.**

Dikalsiyum fosfat

- **% 22-25 kalsiyum, % 16-18 P içermektedir.**

Monokalsiyum fosfat-Monodikalsiyum fosfat

- **% 15-18.5 Ca, % 19-22 P içermektedir.**

Tuz (NaCl)

Sodyum ve klor kaynağı